

רַבָּא וְרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק הָיוּ יָתִיבִי, הָיָה חֲלִיף וְאֶזֶל רַב נַחְמָן בַּר יִעֲקֹב דְּיָתִיב בְּגוּהַרְקָא דְדַהְבָּא וּפְרִיס עָלֶיהָ סַרְבְּלָא דְכָרְתִי. רַבָּא אֶזֶל לְגַבְיָהּ, רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק לָא אֶזֶל לְגַבְיָהּ, אָמַר: דְּלָמָא מְאִינְשֵׁי דְבֵי רִישׁ גְּלוּתָא נִינְהוּ, רַבָּא צָרִיךְ לְהוּ, אָנָּא לָא צָרִיכְנָא לְהוּ. פְּדַחְזָא דְרַב נַחְמָן בַּר יִעֲקֹב הָיָה, אֶזֶל לְגַבְיָהּ, גְּלִי לְזִרְעִיהּ, אָמַר: שְׂדֵיא נָשִׁיב! אָמַר רַבָּא, הָכִי אָמְוִי רַב: אֵשֶׁה מַפְלַת בּוּ, וְשִׁמְוֹאֵל אָמַר: אָמִילוּ כְּרַגְלִית שְׂפִימָא מְרַקְבַת בּוּ, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֶפִּילוּ שְׂכַבְתָּ זֶרַע שְׂבַמְעֵי אֵשֶׁה מְסַרְחַת בּוּ. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, וְשִׁלְשָׁתָן מְקָרָא אֶחָד דְרִיזוּ: "כִּי הוּא בֵּין אַחִים יִפְרִיא יְבִיא קָדִים רוּחַ ה' מִמְדַּבֵּר עָלֶיהָ וַיְבוֹשׂ מְקוֹרוֹ" וְגו', "יְבוֹשׂ מְקוֹרוֹ" — זֶה מְקוֹרָהּ שֶׁל אֵשֶׁה, "וַיִּחַרְבַּ מְעֵינֵנוּ" — זֶה שְׂכַבְתָּ זֶרַע שְׂבַמְעֵי אֵשֶׁה, "הוּא יִשְׁסֶה אוֹצַר כָּל כְּלֵי חֲמָדָה" — זֶה מְרַגְלִית שְׂפִימָא. אָמַר רַבָּא: עֲדֵי סוּרָאָה הוּא, דְדִיִּיקֵי קָרְאֵי. מְאִי "כִּי הוּא בֵּין אַחִים יִפְרִיא"? אָמַר רַבָּא: אֶפִּילוּ שׁוֹפְתָא בְּקוֹפִינָא דְמָרָא רַפִּיא. רַב יוֹסֵף אָמַר: אֶפִּילוּ סִיכְתָא בְּדַפְנָא רַפִּיא. רַב אֶחָא בַר יִעֲקֹב אָמַר: אֶפִּילוּ קִנְיָא בְּכּוֹפְתָא רַפִּיא.

גוהרקא — עגלה עשויה כשידה, ומונהיגים בה שרים. סרבלא דכרתי — זנע חללה, דומה לכרתי. אנא לא צריכנא להו — דרב נחמן חתניה דנשיאה הוה, נ"העור והרוטב" (חולין קכד, א). גלייה — רב נחמן נר יעקב לדריעה, שהיתה רוח מזרחית מנשנת והוסה לו. שדיא נשיב — השדה מנשנת. שכבת זרע — תוך שלשה ימים. מקורה של אשה — עונג שנמעייה. עדי סוראה הוא — הדגל הזה מנני סורא הוה, לדייקי קראי.

שופתא = בית יד. קופינא = חור שנראש המרח שקורין *פוסיו"ר. ועל סס שדחוק בין שני לדי המור קרי ליה "בין להיס" — שמדוכקין. סיכתא בדפנא — יחד שנדופן. רפיא — שמחיינש מהמת החוס, ורפה. קניא בכופתא — קנה האלוג בכפיפה. רפיא — כמו "יפריא".

תוספות

אנא לא צריכנא להו — פירש בקונטרס דרב נחמן בר יצחק חתניה דבי נשיאה הוה, כדאמר ב"העור והרוטב" (חולין קכד, א). ולפירושו רב נחמן סתם שבגמרא הוא רב נחמן בר יצחק, דבי"העור והרוטב" משמע דסתם רב נחמן הוא חתניה דבי ריש גלותא. ואין נראה, דבפרק "מי שהוציא והו" (עירובין מג, ב) אמרינן: יתיב רב נחמן בר יצחק אחוריה דרבא, ויתיב רבא קמיה דרב נחמן, וכן בפרק "עושין פסין" (שם יח, ב) גבי מנוח עם הארץ היה. משמע דרב נחמן סתם לאו היינו רב נחמן בר יצחק. וכן בפרק "השולח" (גיטין לט, ב) גבי אשכחיה רב נחמן בר יצחק לרבה בר שילת דהוה קאי אפיתחא דבי תפלה, וכן בכמה דוכתי. אלא, רב נחמן סתם הוא רב נחמן בר יעקב. דהא רב נחמן סתם הוא חברו של רב ששת, ובירושלמי מוכח בדוכתי טובא דרב נחמן בר יעקב הוא חברו של רב ששת. וגם בתלמוד שלנו אינו מזכיר בשום מקום רב נחמן בר יעקב אלא כשמוכר אצלו רב נחמן אחר, רב נחמן בר יצחק או רב נחמן בר רב חסדא. והא דקאמר הכא רב נחמן בר יצחק "לא צריכנא להו" — עשיר היה, ולא היה צריך להם.

שדיא נשיב — ארוח מזרחית קאמר, כדמוכח סוגיא. ולא ששמה שדיא, אלא לפי שהיתה לקשה קראה כך. ורוח דרומית שמה שדיא, כדאמר בערך בערך "אסתנא". וזהו לשונו: לארבע רוחות יש להן שמות, רוח מזרחית — שותא, רוח מערבית — אוריא, רוח צפונית — אסתנא, רוח דרומית — שדא.

(4)

[לא, ב] אנא לא צריכנא להו. פרש"י ז"ל²⁴⁰ דרב נחמן בר יצחק חתניה דבי נשיאה הוה כדאמרינן בהעור והרוטב²⁴¹. ולפי זה רב נחמן סתמא שבכל התלמוד היינו רב נחמן בר יצחק, דבפ' העור והרוטב משמע דסתם רב נחמן חתניה דבר נשיאה הוה. ואינו נראה כן²⁴², דבפ' מי שהוציא והו" אמרינן יתיב רב נחמן אחוריה דרבא ויתיב רבא קמיה דרב נחמן, ובפ' עושין פסין²⁴³ נמי גבי מנוח עם הארץ היה משמע דרב נחמן סתמא לאו היינו רב נחמן בר יעקב [יעקב] אלא רב נחמן סתם היינו רב נחמן בר יעקב, והיינו דבשום מקום בתלמוד אינו מזכיר רב נחמן בר יעקב אלא [כשמוכר] אותו אצל רב נחמן בר יצחק אמר, או רב נחמן בר רב חסדא. ודקאמר הכא רב נחמן בר יצחק לא צריכנא להו, היינו מפני שהיה עשיר ולא היה צריך להם.

אוריא

גליה לזרעה

רַבָּא וְרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק הָיוּ יָתִיבִי 493 הליף ואזיל רב נחמן בר יעקב כי יתיב 494 בגוהרקא דדהבא ופריס עליה סרבלא דכרתי רבא אזל 495 רב נחמן לא אזל 496 אמר דילמא מנשי 497 ריש גלותא היא רבא צריך להו אנא לא צריכנא להו. פרש"י ז"ל משום דרב נחמן חתניה דריש גלותא הוה, כדאיתא בפ' העור והרוטב 498. נראה 499 שרש"י ז"ל סובר דרב נחמן סתם המוזכר בתלמוד הינו רב נחמן בר יצחק, דהא התם רב נחמן סתמא הו"א. והקשו בתוספות 500 דודאי רב נחמן סתם הינו רב נחמן בר יעקב, ותדע דלעולם אין מוכרינן בפ"י רב נחמן בר יעקב אלא כשמוכרו אצל רב נחמן בר יצחק, או אצל רב נחמן בר רב חסדא, אלא דרב נחמן סתם הינו רב נחמן בר יעקב. ותו דרב נחמן בר יצחק היה קטן מרבא, ורבא היה תלמידו של רב נחמן סתם, כדאיתא בעירובין בפ' מי שהוציא 501 דאמרי' התם יתיב רב נחמן בר יצחק אחוריה דרבא ורבא קמי רב נחמן. אלא רב נחמן סתם הינו רב נחמן בר יעקב, והוא שהיה חתניה דריש גלותא, והכא ה"ק אנא לא צריכנא להו דעשיר אני ואיני צריך להם.

(2)

אוריא

אנא לא צריכנא להו. פרש"י דר"נ בר יצחק חתניה דנשיאה הוה כדאמרינן בהעור והרוטב 492 ורוצה לומר דרב נחמן סתם שבכל התלמוד שהוא חתניה דבי ריש גלותא היינו רב נחמן בר יצחק וא"א לומר כן כדאמרינן פ' מי שהוציא והו" יתיב רב נחמן בר יצחק אחוריה דרבא ורבא קמיה דרב נחמן אלא רב נחמן לאו היינו רב נחמן בר יצחק אלא רב נחמן סתם הוא רב נחמן בר יעקב תדע דרב נחמן סתם הבירו של רב ששת הוה. ובירושלמי בדוכתי טובא איכא רב נחמן בר יעקב הבירו של רב ששת וגם לא משתמיט בשום דוכתא בתלמוד שיאמר רב נחמן בר יעקב אלא כשיש אצלו רב נחמן בר יצחק או רב נחמן בר רב חסדא. אלא רב נחמן בר יעקב דבשעתין חתניה דבי ריש גלותא הוא והוי מכתפי ליה בגוהרק' דדהבא. והא דקאמר רב נחמן בר יצחק אנא לא צריכנא להו עשיר היה ולא היה צריך להם.

(3)

אוריא

לחוס' דהתני דרמי סתם הוא רמי בן יעקב דהיה התמי
 דני ריש גיטתא, הכי קודם שיודעו דהיה שם רמי
 בר יעקב אלא איש אחר לא היה רבא לריק לניך לכבדו דהרי
 לגבי אחריס היה רבא גדול דרמי בר יעקב משהו שהיה קטן
 מרבא בנחה מקומות, אלא שמה שאזל לנביה הוה ארנבי
 דרבא לריק לכו לסיך אזל, לכאורה יקשה דאם הוא משום
 דהיה ניכר שהיה מאינשי דני ריש גיטתא שהיה נשוי וטור
 גדול מנשיא דאמי כדליתא בסנהדרין דף ה' הוה נ' גם
 לנביאי למחל מאחר שנביאי לא היה מאינשי דני ריש גיטתא
 אלא שהיה איש עשיר בעלמא, ואיך לריק לומר דאף שהיה
 מאינשי דני ריש גיטתא ולא הוה ריש גיטתא עלמא ניכר הוה
 נכבדו מלך החיוב שיש לכבדו מדין הגיטתא שכן לא אזל
 הנביאי לנביה ואיך לריק היה מותר לרבא למחל לנביה לכבדו
 שהוא לכאורה אזול בכבוד התורה שהיה גדול הדור, ולריק
 עמר דאף שאינו הוה ריש גיטתא היה עשיר גדול מאחר
 דאזיל צנוהבקה דהרבא ונכבד עשירים מותר אף לנדולי
 התורה וגדולי החזר דהא רבי היה מכבד עשירים אף שהיה
 גדול הטובים בתורה ויש צנעויות שלריק נומר דהוה משום
 דלא נהשב שמכבדין עשירים למחל להמכבדו דלכן היה מותר
 רבי נכבדו, ואף שרבא הוה חזק מרמי הוא דבר המוקד
 שכן רבא גייס אזל לנביה לכבדו מכיון שעשיר הוא עשיר
 ורשאי נכבדו, והנביאי לא רצה לניך לכבדו מכיון שרבא הוה
 אף יקשה קמה דנמה הוה לריק נומר דרבא מה שאזל הוא
 משום שלריק לכו הוה רשאי נכבד העשיר אף שלא לריק לכו
 כדמזנין מרבי שדאי נה הולך להעשירים דהיה עשיר גדול
 ויש נשיא ומי"ה כבדס, אינו יודע רנביי דרבא גייס אינו ניכר
 התיר לכבד עשירים, ויותר נראה שרבי יתנו ועסקין בתורה
 שכן כיון שרבא הוה נה הייל לרבא לנכד תורתו לכבד
 העשיר שכן אמר דהיה משום דלריק לכו נאמינשי דני ריש
 גיטתא, ואיך יש לומר דמה שלא אזל רנביי ולא נהג כרבי
 נכבד עשירים דהיה זה משום דהיה עסקן בתורה שכן כיון
 שלא לריק לכו לא רצה לנכד ואולי היה גם אבוי, והלך
 לתרן לרבא שדך אף שהיה עסקן גייס בתורה משום דלריק
 לכו שכן מותר כמו לכל לרבי הניק ופרנסה שמינה
 להפסיק ממנו.

6

אוצר כל כלי חנוכה ל"ל דהרי קרא קאי על וולכות עשרת השבטים
 וולכות יוסף, וכלפי שנחצרך זככה שדים ורחס אונר צהיפכו
 יבוע ונקורה של אסה, ונחצרך וידגו לרונ צקרב הארץ ונבלי הפלח
 כפלים אונר צהיפכו יחצב וועינו שכבז זכע צוועי אסה, ויפחו זרוע
 ידיו צפז ונרגליות אונר צהיפכו יסקה אולר כל כלי חנוכה ונרגלי' שצים:

אמר רבא

7

וא: אמר רבא י"ח עדי סוראה הוא דדייקי קראי.
 עדיטו) מסורא דדייקי קראי, פי' אמר רב אחא בר יעקב הני
 ודאי מסורא נינהו דדייקי קראי.

אמר רבא, ה' ארץ, ג' ארץ, א' ארץ

8

שדיא נשיב. זהו שם של רוח דרומית כדפי' בערוך בערך אסתנא וז"ל לר רוחות
 יש לה שמות רוח מזרחית שותא, רוח מערבית אוריא, רוח צפונית אסתנא.
 רוח דרומית שדיא, וז"ל שיש בו ט"ס אלא רוח מזרחית נקראת שדיא ורוח דרומית
 שותא דהא מייתי הכא יבא קדים רוח ה'.

אמר רבא

9

ואמר הוא זין אחיס יפריא, פירש"י שם ירבעם הפריד זין אחיס
 השבטים ומולך וולכות צית דוד והיינו שופחא צקופינא דמורא
 שהצית יד ומפריד זין צ' לידי המור כפירש"י וירבעם הוא צית יד
 שנתן יד לפושעים והמטיא ישראל, עוד פירש"י שם אחיס כמו אחו
 ויפרי' ונלשון פרי שגדל זין האחו והאגס, וכראה היינו מקוים שגדלים
 שם קנים וקנה רוח כך כקנה ושלם ושליו לכן נקרא אחו לשון אחוה
 ואהבה כפירש"י צפ' ונקץ, וכן כתיב חיבור עלזבי אפרים הכח לו, חלק
 לצם עתה יאשמו ואחז"ל כל זמן שהי' חצור ציניהם אעפ"י שעע"ז
 ועלזבים מ"ו הכח לו, אך אחר שחלק לצם עתה יאשמו, והכח אונר
 יבוא רוח קדים וקניא צופחא רפי', והרד"ק פי' זין אחיס זין כל
 השבטים יפריא נחגדל זין כל השבטים ראש לצית אצותס, והכח זה
 כמשל צקרא ליחד שהכל חלוי צו כדכתיב ציטע' גצי שצנא כשהיה
 יחד צנוקוס נאמן וחלוי עליו הלאלאי' והלפיעי' וה"כ הי' אפרים יחד
 שהכל חלוי עליו, ועתה סיכחא צדפלא רפי', וכל אלו עתיד הקצ"ה
 להחזירם למלכות צית דוד צוהרה כדכתיב וצקשו את ה' אלהיהם
 ואח דוד מלכס אמן:

אמר רבא

10

גורא זמא

שם יתיב בגוהרקא דהבא ופריס עליה סרבלא דכרתה. קשא
 למאי הוצרך תלמודא לפרש דבר זה, דפריס עליה סרבלא דכרתה.
 וז"ל בס"ד דקשא, כיון דלא ידעו מי הוא היושב, שמע מינה דהיה
 הגוהרקא מכוסה, ואיך אויל רבא לגביה, ודילמא אשה מבי ריש
 גלותא יושבת בו, לכן אמר פריס עליה סרבלא דכרתה, כי הו
 עושין סימן לגוהרקא, לידע אם יושבין בו אנשים, או פורסין עליו
 סרבלא דכרתה, ואם יושבין נשים פורסין עליו סרבלא של גוון
 אדום, כדי שידעו הרואין אם יושבין בו נשים או אנשים. והא דהלך
 רבא לאו משום חנופה חס ושלום, אלא צריך להו בשביל טובת
 הכלל של ישראל, ומה שלא הלך רב נחמן בר יצחק לאו משום
 גאוה חס ושלום, אלא משום דאין לו עסק עמהם לטובת הכלל:

אמר רבא